

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Literatura francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii oraz Szwajcarii w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu

Author: Agnieszka Kopińska-Trzop

Citation style: Kopińska-Trzop Agnieszka. (2018). Literatura francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii oraz Szwajcarii w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), „Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 88-110). Katowice : Oficyna Wydawnicza Waclaw Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Literatura francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii oraz Szwajcarii w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu

W roku 2017 mija dziesięć lat funkcjonowania Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu. Biblioteka powstała 1 stycznia 2007 roku w wyniku połączenia pięciu sosnowieckich księżnic inżynierskich (Biblioteki Instytutu Filologii Angielskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Romańskiej, Biblioteki Instytutu Filologii Germańskiej, Biblioteki Sławistycznej oraz Biblioteki Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej). Księgozbiór uzupełniają także wyselekcjonowane zbiory zlikwidowanych instytucji: Zespołu Nauczycielskich Kolegiów Języków Obcych w Sosnowcu, Kolegium Nauczycielskiego w Bielsku-Białej oraz Kolegium Języka Biznesu w Sosnowcu. W 2011 roku Biblioteka Wydziału Filologicznego wzbogaciła się też o zbiory katowickiego ośrodka Alliance française.

Przedmiotem artykułu jest francuskojęzyczna część księgozbioru Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu. *Słownik współczesnego języka polskiego* termin ‘francuskojęzyczny’ objaśnia jako „mówiący po francusku; należący do obszaru, na którym używa się języka francuskiego”¹. Przez literaturę krajów francuskiego obszaru językowego rozumiemy zatem teksty napisane w języku francuskim przez autorów z krajów oraz regionów, których mieszkańcy posługują się tym językiem zarówno jako ojczystym, jak i wyuczonym. Kraje te tworzą wspólną organizację nazwaną Międzynarodową Organizacją Frankofonii (Organisation internationale de la francophonie).

Pierwszą instytucją Frankofonii był COFEMEN (Conférence des ministres de l’Education nationale des pays francophones). Powołana w 1960 roku konferencja ministrów nauki krajów Afryki i Madagaskaru na początku swojego istnienia skupiała 15 członków. W 1961 roku w Montrealu, z inicjatywy pracowników nauki, powstało AUPELF (Association des universités partiellement ou entièrement de langue française). W skład stowarzyszenia wchodziły uniwersytety fran-

---

¹ *Słownik współczesnego języka polskiego*. Red. B. DUNAJ. Warszawa 1999, s. 259.

cuskojęzyczne. Głównymi celami tej instytucji była współpraca i wymiana międzynarodowa oraz podkreślenie wspólnoty między francuskojęzycznymi uczelniami. W 1998 roku nazwę zmieniono na AUF (Agence universitaire de la francophonie)². W 1966 roku francuskojęzyczne kraje Afryki utworzyły UAM (Union africaine et malgache). Organizacja działała w latach 1961–1964. Z UAM w 1963 roku wyodrębniono OUA (Organisation de l'Unité Africaine). Ta ostatnia, w 1966 roku, przekształciła się w OCAM (Organisation commune africaine et malgache). Dawne kolonie francuskie w Afryce silnie dążyły do zacieśniania wzajemnych stosunków w sprawach współpracy kulturalnej i gospodarczej jednocześnie utrzymując relacje z Francją. W odpowiedzi na ich działania Francja włączyła się do tworzenia tej wspólnoty. W 1969 roku w Nigerze, na pierwszej konferencji państw frankofońskich, pisarz i ówczesny minister kultury Francji, André Malraux zainicjował powołanie w 1970 roku ACCT (Agence de Coopération Culturelle et Technique). Głównym celem agencji była współpraca między jej członkami na płaszczyźnie edukacji, kultury, rolnictwa i energetyki. Na VI szczycie Frankofonii w Beninie (1995) ACCT przekształcono w AIF (Agence intergouvernementale de la Francophonie) oraz utworzono Kartę Frankofonii. Na X szczycie w Burkina Faso (2004) AIF przekształcono w obecną OIF (Organisation Internationale de la Francophonie). Główne cele to: promocja języka francuskiego, poszanowanie wielokulturowości narodowej i kulturowej, wspólne inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji, współpraca w zakresie kształcenia i badań naukowych oraz działania w sferze ekonomii, handlu i sztuki³. W skład OIF wchodzi także kraje niefrankofońskie. Obecnie Organizacja liczy 54 członków, 26 obserwatorów oraz 4 państwa stowarzyszone. Polska w tej strukturze ma status obserwatora⁴.

Twórcą terminu 'frankofonia' był geograf Onésime Reclus. W 1880 roku Reclus, „w pracy »France, Algérie et colonies« określa nim osoby mieszkające poza granicami Francji, posługujące się francuskim jako językiem obcym”⁵. Jak wyjaśnia Béthuel Matsili, pojęcie to pozostawało martwe, aż do roku 1962. Léopold Sédar Senghor i Aimé Césaire opublikowali wówczas artykuł na łamach czasopisma „Esprit”, w którym podjęli tematykę miejsca języka francuskiego na świecie⁶.

Piśmiennictwo znacznej części krajów frankofońskich ma swoje odzwierciedlenie w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu.

---

² A. WŁOCZEWSKA: *Mały leksykon pojęć i terminów frankofońskich*. Białystok 2012, s. 12.

³ Ibidem, s. 11–14, 86–91.

⁴ Zob.: *Organisation internationale de la Francophonie*. <http://www.francophonie.org/-84-Etats-et-gouvernements> [dostęp 23.02.2017].

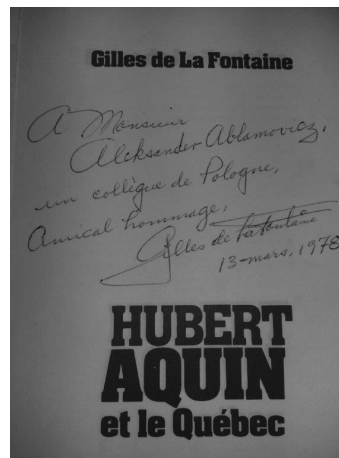
⁵ Ibidem, s. 81.

⁶ B. MATSILI: *Frankofonia. Geneza pojęcia*. <http://geopolityka.net/frankofonia-geneza-pojecia/> [dostęp: 18.01.2016].

Najwięcej jest tu książek francuskojęzycznych wydanych w prowincji Québec. Badaczka współczesnej literatury quebeckiej Ewelina Bujnowska wyjaśnia: „Zwyczaj się ograniczać kanadyjską literaturę w języku francuskim do terytorium prowincji, ale twórczość literacka tego regionu to nie tylko literatura Québecu, regionu znanego jako najbardziej frankofoński w Kanadzie, lecz również dzieła literackie powstałe w regionach, gdzie francuskojęzyczni mieszkańcy stanowią zdecydowaną mniejszość. Twórczość ta dotyczy anglojęzycznych prowincji Kanady, takich jak Ontario, Saskatchewan, Manitoba, Alberta czy Nowy Brunszwik. Stąd też francuskojęzycznej literatury kanadyjskiej nie należałoby utożsamiać z literaturą quebecką”⁷.

Pierwsze książki autorów kanadyjskich zaczęły napływać do ówczesnej Biblioteki Instytutu Filologii Romańskiej już na początku lat 80. dzięki staraniom prof. dr hab. Aleksandra Abłamowicza⁸, jednego z założycieli śląskiej romanistyki i dyrektora Instytutu Filologii Romańskiej w latach 1978–2002. Profesor Abłamowicz urodził się w Białymstoku w 1932 roku. Studia ukończył na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1966 roku obronił tam doktorat oraz pracował na stanowisku adiunkta. Uczył także w Liceum im. Bogdana Smolenia w Bytomiu. W 1976 roku w Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskał tytuł doktora habilitowanego. W 1997 roku został profesorem tytularnym. Od 1973 roku związany był z Uniwersytetem Śląskim współtworząc romanistykę na Śląsku. Był członkiem wielu organizacji naukowych⁹.

Głównymi źródłami wpływu książek kanadyjskich w języku francuskim na początku kształtowania się tego księgozbioru były dary. Dzięki osobistym staraniom profesora Abłamowicza księgozbiór zasilaly kolejne woluminy, także z jego księgozbioru prywatnego.

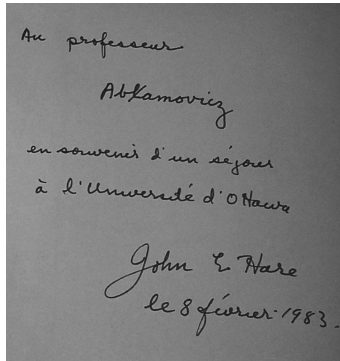

Ilustr. 1. Dedykacja autora, emerytowanego profesora Université du Québec w Trois-Rivières dla prof. Aleksandra Abłamowicza [Gilles La Fontaine, *Hubert Aquin at le Québec*. Montréal 1978]. Fot. A. Kopińska-Trzop

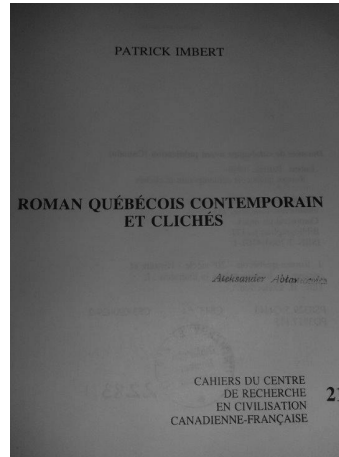
⁷ E. BUJNOWSKA: *Kanadyjski tygiel językowy, czyli o współczesnej wielokulturowej literaturze Québeckiej słów kilka*. W: *Kanada z bliska*. Red. A. RZEPA, A. ŻUCHELKOWSKA. Toruń 2012, s. 108–125.

⁸ Prof. dr hab. Aleksander Abłamowicz [nekrolog]. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2011, nr 5. <http://gazeta.us.edu.pl/node/265241> [dostęp: 16.01.2017].

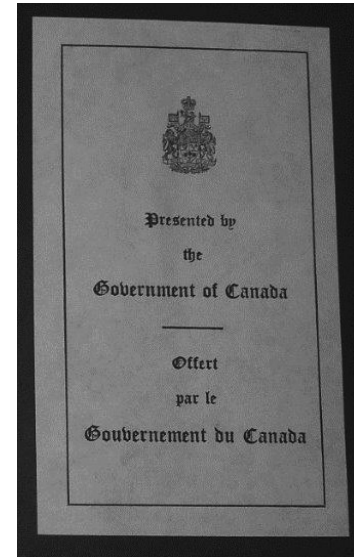
⁹ W. BANYŚ: *Itinéraire scientifique et didactique d’Aleksander Abłamowicz*. W: *Virtualités du littéraire. Mélanges offerts à Aleksander Abłamowicz*. Red. M. WANDZIOCH. Katowice 2002, s. 5–7.

Ilustr. 2. Dedykacja Johna Ellisa Hare (1933–2005), historyka literatury oraz krytyka literackiego, byłego profesora Université Laval w Québecu dla prof. Aleksandra Abłamowicza [Jules-Paul Tardivel, *Pour la patrie*. Montréal 1976]. Fot. A. Kopińska-Trzop

Ilustr. 3. Dar pochodzący z prywatnego księgozbioru profesora Aleksandra Abłamowicza [Patrick Imbert, *Roman québécois contemporain et clichés*. Ottawa 1983]. Fot. A. Kopińska-Trzop

Ilustr. 4. Exlibris daru Rządu Kanady [Émile Nelligan, *31 poèmes autographes*. Montréal 1982]. Fot. A. Kopińska-Trzop

Na szczególną uwagę zasługuje dar Rządu Kanady. Każdy wolumin tego daru ma wklejony exlibris. Wprowadzono je do inwentarza Biblioteki Romanistycznej w przedziale sygnatur BFR od 1000 do 9000.

Zakres tematyczny gromadzonych w tamtym czasie książek obejmował głównie literaturę piękną – powieści, nowele, poezje, a także opracowania krytyczne dotyczące literatury quebeckiej oraz prace opisujące historię ogólną frankofońskiej Kanady. Wśród zbiorów, które zinwentaryzowano w latach 80. odnaleźć można też książki podejmujące zagadnienia kultury i polityki Québecu, a także bogato ilustrowane wydawnictwa albumowe ukazujące piękno kanadyjskiej przyrody.

Utworzenie w 2006 roku Zakładu Badań Kanadyjskich i Przekładu Literackiego pod kierownictwem prof. dr hab. Krzysztofa Jarosza znacząco wpłynęło na rozwinięcie nowych kierunków badań. Od tego czasu księgozbiór frankofoński w bibliotece zaczął się systematycznie powiększać. Dzięki darom profesora Krzysztofa Jarosza oraz zakupom własnym biblioteki zgromadzone książki mogły stać się bazą działalności naukowo-badawczej dla naukowców i studentów.

W księgozbiorze gromadzonym po 2006 roku, podobnie jak w starszej jego części, najliczniej reprezentowana jest literatura piękna. Podział literatury kanadyjskiej na sześć głównych okresów przyjęto z *Małego leksykonu pojęć i terminów frankofońskich* Agnieszki Włoczewskiej¹⁰:

1. 1534–1763: zabytki piśmiennictwa Nowej Francji¹¹,
2. 1760–1930: etap patriotyczny (*littérature patriotique*),
3. 1840–1945: etap literatury o tematyce chłopskiej i regionalistycznej (*littérature de terroir*),
4. 1945–1959: okres ciemności (*Grande Noirceur*),
5. 1960–1980: spokojna rewolucja (*Révolution tranquille*),
6. od 1980: postmodernizm.

Do zabytków piśmiennictwa Nowej Francji zalicza się teksty pierwszych osadników francuskich (Jacques Cartier, Samuel de Champlain), misjonarzy (jezuici) i kupców. Były to głównie relacje z podróży wydawane we Francji.

Na kształt literatury okresu patriotycznego znaczący wpływ miała sytuacja polityczna XVII i XVIII wieku. W wyniku konfliktów brytyjsko-francuskich zwierzchność nad prowincją Quebec przeszła w ręce króla Anglii, a rola Francji w kolonii znacznie zmalała. Z tego okresu pochodzi pierwsza kanadyjska powieść napisana w języku francuskim *Le chercheur de trésor* (1837) Philippe'a Aubert de Gaspé'a syna¹².

Literaturę okresu patriotycznego w Bibliotece Wydziału Filologicznego reprezentują m.in. dzieła Philippe'a Aubert de Gaspé'a (ojca), Philippe'a Aubert de Gaspé'a (syna) i Émile Nelligana. Philippe Aubert de Gaspé (1786–1871) pochodził ze szlacheckiej rodziny. Przybył z Francji do Kanady na początku powstawania kolonii. Był prawnikiem i urzędnikiem państwowym. Zaczął pisać dopiero pod koniec życia. Jego powieść *Les anciens canadiens* (Montréal 2002)¹³ tuż po ukazaniu zyskała dużą popularność. Aubert de Gaspé opisuje w niej obyczaje panujące w Nowej Francji. Książka zawiera sporo anegdot oraz legend rodzinnych. Autor spisał także swoje wspomnienia od wczesnych lat dziecińczych. Pamiętnik stanowi ciekawy obraz życia ludzi na wsi i w mieście na początku XIX stulecia. Zarówno on jak i jego najstarszy syn i imiennik Philippe Aubert de Gaspé uważani są za pierwszych frankofońskich powieściopisarzy quebeckich.

Aubert de Gaspé (syn) (1814–1841) ukończył seminarium, a następnie pracował jako dziennikarz. Jego książka *Le chercheur de trésor* uchodzi za pierwszą powieść kanadyjską napisaną po

---

¹⁰ A. WŁOCZEWSKA: Ibidem, s. 174.

¹¹ Brak w księgozbiorze Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu.

¹² A. WŁOCZEWSKA: Ibidem, s. 175.

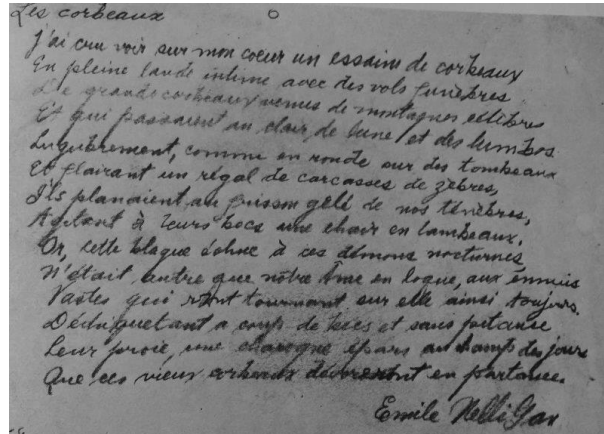
¹³ Informacje ujęte w nawiasach obok tytułów książek wyjaśniają jakie wydanie znajduje się w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu.

francusku. W Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu dostępne są także opowiadania tego autora *Treize contes fantastiques québécois* (Montréal 2006).

Émile Nelligan (1879–1941) jest uważany za jednego z najwybitniejszych poetów-symbolistów kanadyjskich. Jego wiersze pełne są wrażliwości, melancholii i nostalgii. Nelligan nie podejmował utartych tematów patriotycznych. Wzorował się na twórczości m.in. Charlesa Baudelaire'a, Arthura Rimbaud'a, Paula Verlaine'a, Georga Gordona Byrona i Edgara Allana Poe. Pisał wiersze, sonety, pieśni i poematy prozą. Jego twórczość zyskała bardzo duże uznanie. W 1899 roku na skutek postępującej choroby psychicznej Nelligan trafił do zakładu psychiatrycznego, gdzie pozostał aż do swojej śmierci¹⁴. Od 1979 roku przyznawana jest nagroda literacka Prix Émile-Nelligan¹⁵. W bibliotece znajdują się następujące jego książki: *Poèmes autographes* (Montréal 1991), *Poèmes et textes d'asile* (Montréal 1991) i *Poésies complètes* (Montréal 1991).

Twórczość autorów trzeciego okresu nawiązuje do tradycyjnych wartości (wiera i rodzina). Autorzy gloryfikują życie wiejskie przeciwstawiając je demoralizacji życia w miastach. Krytycznie odnoszą się także do angielskiej dominacji na wielu obszarach życia i aktywności mieszkańców Quebecu.

Na szczególną uwagę zasługuje Louis Hémon (1880–1913). Jest to pisarz urodzony we Francji. Ukończył studia w Paryżu. Po studiach wyemigrował do Londynu, a w 1911 roku do Kanady. Mieszkał tam przez dwa lata, aż do swojej śmierci. Wtedy też, pośmiertnie, ukazało się pierwsze wydanie jego najbardziej znanej powieści *Maria Chapdelaine* (Montréal 1983) tłumaczonej na wiele języków oraz zekranizowanej¹⁶. Książka idealizuje życie na wsi, przywiązanie do tradycji, rolnictwo, rodzinę i tradycyjne wartości. Pierwszego polskiego przekładu pod tytułem *Marja*

Ilustr. 5. Rękopis wiersza *Les corbeaux* Émile'a Nelligana. [Émile Nelligan, *31 poèmes autographes*. Montréal 1982]. Fot. A. Kopińska-Trzop

¹⁴ R. LAFFONT, V. BOMPIANI: *Le Nouveau dictionnaire des autres*. Paris 1980, s. 2299–2300.

¹⁵ Zob.: La Fondation Émile-Nelligan. <http://www.fondation-nelligan.org/> [dostęp 02.02.2017].

¹⁶ *Maria Chapdelaine*. Reż. J. DUVIVIER. Francja 1934 (pierwsza ekranizacja).

Chapdelaine – opowiadanie osnute na tle stosunków w Kanadzie francuskiej¹⁷ dokonał Stefan Godlewski w 1923 roku. Oprócz tego w bibliotece znajdują się także *Écrits sur le Québec* (Montréal 1993) i *Lizzie Blakeston* (Lonrai 2010).

Nurt Grande Noirceur przypada na okres od lat 30. do lat 60. XX wieku. Nazwa nurtu nawiązuje do ówczesnej sytuacji w Quebecu – stagnacji ekonomicznej, konfliktów w środowisku robotniczym, wojny oraz migracji ludności wiejskiej do miast¹⁸. W tym czasie rozwija się powieść psychologiczna (André Langevin), powieść ukazująca życie miejskie (Gabrielle Roy) i teatr nawiązujący do kultury popularnej (Marcel Dubé, Gratien Gélinas). W poezji stosuje się wiersz wolny¹⁹.

Anne Hébert (1916–2000) to bardzo znana kanadyjska pisarka, poetka i scenarzystka. Pierwszy zbiór poezji opublikowała w 1942 roku, a w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych współpracowała przy tworzeniu programów radia kanadyjskiego. Następnie była zatrudniona jako scenarzystka w Office national du film du Canada. Jej pierwsza powieść to *Les chambres de bois* (Paris 1958). Została ona nagrodzona nagrodą literacką Prix France-Canada²⁰. Była pierwszą laureatką tej nagrody. Duży sukces odniosła jej powieść *Kamouraska* (Paris 1997), która otrzymała nagrodę księgarzy francuskich oraz Prix de l'Académie royale de Belgique w 1971 roku. Powieść ta została przeniesiona na ekran w 1973 roku²¹. Joanna Warmuzińska-Rogóż pisze, że: „»Kamouraska« jest doskonałym przykładem właściwej dla tej pisarki wizji literatury. Wszystko co publikuje, czy to w dziedzinie poezji, czy też w obrębie powieści, jest przesiąknięte poetyckością i intymnością”²². Dwa lata później za powieść *Les Enfants du sabbat* (Paris 1983) autorka otrzymała jedną z najbardziej prestiżo-

Ilustr. 6. Okładka książki Anne Hébert, *Kamouraska*. Paris 1982. Fot. A. Kopińska-Trzop

¹⁷ J. WARMUZIŃSKA-ROGÓŻ: *Szkice o przekładzie literackim. Literatura rodem z Quebecu w Polsce*. Katowice 2016, s. 21–22.

¹⁸ Sytuacja prowincji wiąże się z polityką premiera Maurice'a Duplessis'a konserwatywnego polityka silnie związanego z Kościołem.

¹⁹ A. WŁOCZEWSKA: *Ibidem*, s. 176.

²⁰ Nagrodę stworzono w 1958 roku pod nazwą Prix France-Canada. W 1982 roku zmieniono nazwę na Prix Québec-Paris. Istniała do 1997 roku.

²¹ *Kamouraska*. Reż. C. JUTRA. Kanada 1973.

²² J. WARMUZIŃSKA-ROGÓŻ: *Ibidem*, s. 128.

wych nagród literackich przyznawanych w Kanadzie – Prix du Gouverneur général du Canada²³. Jej powieść *Les fous de Bassan* (Paris 1999) przeniesiono na ekran filmowy w 1987 roku²⁴. Także i ten utwór był nagrodzony w 1982 roku dwiema ważnymi nagrodami literackimi: kanadyjską Prix du Gouverneur général oraz francuską Prix Femina. W 2000 roku ustanowiono nagrodę jej imienia Prix Anne Hébert, przyznaną autorowi najlepszej powieści napisanej w języku francuskim.

Jednym z poetów reprezentujących nurt Grande Noirceur jest Hector de Saint-Denys Garneau (1912–1943). Jest uważany za autora, który zapoczątkował „prawdziwie nowoczesną poezję Quebecu”²⁵. Studiował w Montrealu w Collège Sainte-Marie, Collège Loyola et Collège Jean-de-Brébeuf. Niestety, w wyniku ciężkiej choroby serca, w wieku szesnastu lat musiał przerwać naukę. Za życia Saint-Denysa Garneau w 1937 roku ukazał się tylko jeden zbiór jego poezji *Regards et jeux dans l'espace* (Montréal 1997). Wszystkie utwory zostały zebrane w wydaniu krytycznym *Oeuvres* (Montréal 1971).

Pisarka Gabrielle Roy (1909–1983) przez pierwsze lata po ukończeniu nauki pracowała jako nauczycielka w wiejskich szkołach w Marchand i Cardinal oraz w École Provencher w Saint-Boniface. W latach 1937–1939 studiowała sztukę dramatyczną w Londynie i w Paryżu. W 1945 roku opublikowała swoją pierwszą powieść *Bonheur d'occasion* (Montréal 2006), za którą otrzymała w 1947 roku dwie prestiżowe nagrody literackie: kanadyjską Prix du Gouverneur général du Canada oraz francuską Prix Femina. Gabrielle Roy została pierwszą laureatką Médaille de l'Académie canadienne-française²⁶. *Bonheur d'occasion* była pierwszą powieścią opisującą życie miejskie w literaturze quebeckiej. Ukazywała realistyczny obraz życia ludzi w dzielnicy robotniczej Saint-Henri w Montrealu. L'Association des littératures canadiennes et québécoise (ALCQ)²⁷ corocznie przyznaje nagrodę jej imienia – Prix Gabrielle-Roy za prace z dziedziny krytyki literackiej.

Konserwatyzm obyczajowy i dominująca rola Kościoła w Kanadzie kończą się w 1960 roku wraz z objęciem władzy przez liberałów²⁸. Od tej pory zaczyna się proces laicyzacji życia. Nowy

²³ Zob.: Prix littéraires du Gouverneur général. <http://livresgg.ca/> [dostęp 02.02.2017].

²⁴ *Les fous de Bassan*. Reż. Y. SIMONEAU. Kanada 1987.

²⁵ *Antologia poezji Quebecu* = Anthologie de la poésie québécoise. (Wybór tekstów i posłowie: E. KUSHNER. Przekład tekstów poetyckich: M. BATEROWICZ.). Wrocław 1985, s. 12.

²⁶ W 1944 roku powstała Académie canadienne-française, przekształcona w 1992 roku w Académie des lettres du Québec, która zrzesza pisarzy i intelektualistów. Zajmuje się promocją języka francuskiego i kultury francuskojęzycznej.

²⁷ Zob.: L'Association des littératures canadiennes et québécoise. <http://alcq-acql.ca/?lang=fr> [dostęp 02.02.2017].

²⁸ W 1959 roku umiera premier Maurice Duplessis. Jego śmierć symbolicznie uznaje się za koniec okresu ciemności w historii Quebecu.

premier Jean Lesage wprowadza reformy pod nazwą „spokojnej rewolucji”. Szkoły i inne dziedziny życia społecznego uwalniają się spod zwierzchności kościelnej. Dąży się do umocnienia roli języka francuskiego. W tym okresie obserwuje się też masowe odejścia od Kościoła wiernych oraz duchownych porzucających posługę kapłańską. Dla literatury to także ważny czas. Może ona od teraz rozwijać się nie będąc poddawana cenzurze religijnej. Popularny staje się joul – język francuskojęzycznych robotników zamieszkujących ubogie dzielnice Montrealu. W latach sześćdziesiątych zaczynają nim pisać niektórzy autorzy quebeccy (Michel Tremblay, Jacques Godbout)²⁹.

Michel Tremblay (ur. 1942) to pisarz, który „po raz pierwszy wprowadził joul, czyli socjolekt właściwy dla robotniczych dzielnic Montrealu, na literackie salony oraz na teatralne sceny. Jego użycie w teatrze to nie tylko zabieg czysto stylistyczny, to także manifest pisarza, który zaznacza w ten sposób odrębność quebeckiego pisarstwa od Francji. W zasadzie można powiedzieć, że joul to jedna z głównych postaci Tremblayowskiego teatru”³⁰. Na uwagę zasługuje jego pierwsza sztuka *Les Belles-Soeurs* napisana joualem. Przedstawia ona życie i problemy mieszkańców robotniczych dzielnic Montrealu. W swej twórczości autor często odwołuje się do uczuć ludzi wykluczonych społecznie z różnych powodów. Zostało to zauważone i docenione. W 2010 roku autor został uhonorowany nagrodą Prix de lutte contre l’homophobie. Tremblay pisał powieści, sztuki, nowele i scenariusze. Biblioteka Wydziału Filologicznego gromadzi jego powieści oraz utwory dramatyczne: *Les Belles-Soeurs* (Montréal 2003), *La trilogie des dragons* (Québec 2005), *La cite dans l’oeuf* (Saint Laurent 1997), *C’ta ton tour, Laura Cadieux* (Saint Laurent 1997), *La duchesse et le roturier* (Montréal 1998), *La grosse femme d’à côté est enceinte* (Ottawa 1978), *Thérèse et Pierrette à l’école des Saints-Anges* (Montréal 1980) oraz *Le trou dans le mur* (Arles 2006).

Pisarz i dziennikarz quebecki Jacques Godbout (ur. 1933) ukończył studia w Montrealu. Następnie wyjechał do Etiopii, gdzie wykładał filozofię i język francuski na Uniwersytecie w Addis Abebie. W 1958 roku powrócił do Kanady. Pracował jako dziennikarz w radiu i w kilku redakcjach czasopism literackich. Pisał oraz reżyserował filmy krótkometrażowe. Był wielokrotnie nagradzany zarówno za swoją pracę reżyserską jak i literacką. Jest laureatem Prix France-Canada (1962) za *L’aquarium* (Paris 1977) i Prix du Gouverneur général (1967) za *Salut Galarneau!* (Paris 1980). W zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu znajdują się także jego eseje, dzienniki oraz powieści: *La concierge du Panthéon* (Paris 2006), *D’amour, P. Q* (Paris 1991), *Lécran*

---

²⁹ *Antologia współczesnej noweli quebeckiej*. (Wybór tekstów i tłumaczenie z francuskiego Krzysztof Jarosz, Joanna Warmuzińska-Rogóż. Wstęp Krzysztof Jarosz. Biogramy autorów Joanna Warmuzińska-Rogóż). Katowice 2011, s. 12–13.

³⁰ J. WARMUZIŃSKA-ROGÓŻ: *Szkice o przekładzie...*, s. 14.

du bonheur (Montréal 1995), *L'isle au dragon* (Paris 1976), *Pedigree* (Bruxelles 2003), *Le temps des Galarneau* (Paris 1993) oraz *Les têtes à Papineau* (Montréal 1991).

Marie-Claire Blais (ur. 1939) dorastała w dzielnicy robotniczej. Jest autorką powieści, dramatów i poezji. Pisze także scenariusze filmowe. W wieku dwudziestu lat napisała swoją pierwszą powieść *La belle bête* (Montréal 1968), która zyskała duże uznanie, chociaż zarzucano jej także obrazę moralności. Druga jej powieść *Une saison dans la vie d'Emmanuel* ukazuje życie quebeckiej rodziny z szesnaściorgiem dzieci. Utwór opublikowano w 1965 roku. Podobnie jak jej poprzedniczka wzbudziła spore kontrowersje ze względu na podejmowane tematy. Na przełomie lat 60. i 70. Blais mieszkała w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Potem powróciła do Quebecu. Jej utwory tłumaczono na język angielski, włoski i hiszpański. Marie-Claire Blais jest finalistką i laureatką wielu nagród literackich m.in.: *Prix France-Québec* i *Prix Médicis* (1966), które otrzymała za *Une saison dans la vie d'Emmanuel* (Montréal 1967). W zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu znajdują się także jej powieści: *Dans la foudre et la lumière* (Montréal 2001), *Naissance de Rebecca à l'ère des tourments* (Montréal 2008), *Un Joualonnais sa Joualonnais* (Montréal 1999) i *Mai au bal des prédateurs* (Montréal 2010).

Pisarz i filmowiec Hubert Aquin (1929–1977) urodził się w Montrealu. Studiował w Kanadzie i Paryżu. Był aktywnym działaczem na rzecz suwerenności Quebecu. Na skutek swoich głośzonych publicznie kontrowersyjnych poglądów został aresztowany, a niedługo po tym zdarzeniu umieszczony w szpitalu psychiatrycznym. Tam właśnie, w 1965 roku, napisał swoją najbardziej popularną powieść *Prochain épisode* (Ottawa 1965). Był laureatem *Prix du Québec* (1970) i *Prix David* (1973)³¹. Jego późniejsze powieści nie nawiązują już do tematyki politycznej. W 1977 roku popełnił samobójstwo. Pisarz i reżyser quebecki Jacques Godbout w 1979 roku nakręcił film dokumentalny o życiu Huberta Aquina³².

Réjean Ducharme (1941–2017) to quebecki powieściopisarz i dramaturg. Był także rzeźbiarzem i malarzem. Używał pseudonimu Roch Plante. Ducharme debiutował w 1966 roku powieścią *Lavalée des avalés* (Paris 2003). Dzięki niej zyskał rozgłos i nominację do *Prix Goncourt*. Bohaterami powieści Ducharme'a często bywają bardzo młodzi ludzie. Autor nie udzielał wywiadów, nie uczestniczył w premierach swoich sztuk oraz nie brał udziału w życiu publicznym. Był laureatem kilku prestiżowych nagród literackich, takich jak: *Prix du Gouverneur général* (1973) i *Prix Québec-Paris* (1976)³³. Jego książki w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu

³¹ *Dictionnaire des écrivains québécois contemporains*. Réd. Y. LÉGARÉ. Montréal 1983, s. 33.

³² *Deux épisodes dans la vie d'Hubert Aquin*. Réz. J. GODBOUT. Kanada 1979.

³³ *Dictionnaire des écrivains...*, s. 137.

to: *Dévadé* (Paris 1992), *L'hiver de force* (Paris 1984), *Ines Pérée et Inat Tendu* (Ottawa 1976) oraz *Le nez qui voque* (Paris 1993).

Przebrane przez Partię Quebecką referendum z 1980 roku³⁴ miało swoje następstwa w twórczości literackiej. Okres postmodernizmu quebeckiego to odchodzenie od literatury zaangażowanej. Patriotyzm nie jest już motywem dominującym. W latach 80. i 90. XX wieku w literaturze dominuje tematyka feministyczna (Nicole Brossard, Yolande Villemaire). W tym samym czasie rozwija się także twórczość pisarzy spoza Kanady tworzących w języku francuskim (np. Sergio Kokis, Dany Laferrière).

Pisarka Suzanne Jacob (ur. 1943) ukończyła studia na Uniwersytecie w Montrealu. Na jej bogatą twórczość literacką składają się powieści, poezje, nowele, eseje i scenariusze. Jacob na przełomie lat 60. i 70. była także piosenkarką. W 1978 roku opublikowała swoją pierwszą powieść *Flore Cocon*, która została bardzo dobrze przyjęta przez środowisko krytyków i czytelników. W 1998 roku została laureatką znaczącej nagrody literackiej Prix du Gouverneur général: poésies de langue française za *La Part de feu. Précédé de le deuil de la rancune* (Montréal 1997). W 2008 roku otrzymała prestiżową nagrodę Prix Athanase-David, przyznawaną przez rząd Quebecu. W bibliotece dostępne są nowele, powieści i eseje tej autorki: *Les aventures de Pomme Douly* (Montréal 1988), *La Bulle d'encre* (Montréal 2005), *Comment pourquoi* (Québec 2002), *Fugueuses* (Montréal 2005), *Histoires de s'entendre* (Montréal 2008), *Parlez-moi d'amour* (Montréal 1998), *Rouge, mere et fils* (Montréal 2005) i *Wells* (Montréal 2003).

Kanadyjska pisarka i eseistka Monique LaRue (ur. 1948) jest członkiem Académie des lettres du Québec. Ukończyła studia filozoficzne w Paryżu. Jej pierwsza powieść *La cohorte fictive* (Montréal 1979) została nominowana do Grand Prix du livre de Montréal w 1979 roku. Jednak nagrodę tę pisarka otrzymała dopiero w 1990 roku za powieść *Copies conformes* (Montréal 2004). Monique LaRue jest autorką zbioru esejów *De fil en aiguille* (Montréal 2007) oraz współautorką *Promenades littéraires dans Montréal* (Montréal 1989)³⁵.

Gilles Pellerin (ur. 1954) to kanadyjski pisarz francuskojęzyczny, wydawca i nauczyciel. Ukończył konserwatorium muzyczne, studiował antropologię i literaturę francuską. Prowadził księgarnię, pracował w radio, uczył literatury, był krytykiem literackim i redaktorem naczelnym czasopisma „Nuit blanche”³⁶. Jest jednym z twórców wydawnictwa *L'instant même* i przez cały czas pozostaje jego dyrektorem literackim. Jest członkiem Académie des lettres du Québec i wykła-

---

³⁴ 20 maja 1980 roku z inicjatywy nacjonalistycznej Partii Quebeckiej (le Parti québécois) odbyło się pierwsze referendum w sprawie oddzielenia się Quebecu od Kanady.

³⁵ *Antologia współczesnej...*, s. 208.

³⁶ *Ibidem*, s. 202.

dowcą w College François-Xavier Garneau. Gilles Pellerin to także laureat wielu nagród literackich, znany z zamiłowania do języka i literatury francuskiej oraz z sukcesów w rozpowszechnianiu literatury quebeckiej poza granicami prowincji. Jest autorem kilku zbiorów nowel *Ni le lieu ni l'heure* (Québec 2004), *Je reviens avec la nuit* (Québec 1992), *Ī (i tréma)* (Québec 2004). Opublikował także dzieła krytycznoliterackie i eseje, m.in. *La mèche courte: le français, la culture et la littérature* (Québec 2001)³⁷.

Pisarz Jean-François Chassay (ur. 1959) studiował a następnie wykładał na Université de Montréal oraz na Université du Québec w Montrealu. Obecnie współpracuje z licznymi czasopismami w Quebecu, a także w Niemczech, Belgii, Stanach Zjednoczonych i Francji. Pracuje w radio Kanada, gdzie zajmuje się kulturą i literaturą. Jest autorem m.in. powieści *Obsèques* (Montréal 1991), *Les taches solaires* (Montréal 2006) i *L'angle mort* (Montréal 2002) oraz dzieł krytycznoliterackich, takich jak *L'ambiguïté américaine. Le roman québécois face aux États-Unis* (Montréal 1995)³⁸.

Louis Caron – pisarz, dziennikarz i scenarzysta quebecki (ur. 1942). W 1977 roku otrzymał Prix Québec-Paris za *L'Emmitouflé* (Paris 1977), a w 1982 roku Prix France-Québec za *Le Canard de bois* (Montréal 1998)³⁹. Biblioteka gromadzi w swych zbiorach następujące powieści tego autora: *Le Coup de poing* (Montréal 1999), *Il n'y a plus d'Amérique* (Paris 2002), *Les Chemins du Nord* (Paris 1992), *La Corne de brume* (Montréal 1999).

Yolande Villemaire to powieściopisarka i poetka quebecka (ur. 1949). Ukończyła studia w University of Québec w Montrealu. Debiutowała w 1974 roku. Jej twórczość jest tłumaczona, m.in. na język angielski, włoski, hiszpański, rumuński i holenderski. Autorka prowadzi warsztaty pisania poezji. W latach 1989–1991 mieszkała w Indiach. Jest laureatką nagród literackich: Prix des Jeunes écrivains du Journal de Montréal (1980) za *La vie en prose* (Montréal 1993) oraz Prix littéraires Radio-Canada (1979) za *La constellation du Cygne* (Montréal 1996). W zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego znajdują się także jej powieści *Des petits fruits rouges* (Montréal 2001) i *Vava* (Montréal 1989)⁴⁰.

Na przełomie XX i XXI stulecia w Kanadzie rozwinęła się twórczość pisarzy imigrantów, czyli pisarzy piszących w języku francuskim, ale urodzonych poza obszarem Kanady. Literatura tego okresu charakteryzuje się przede wszystkim wielokulturowością i wielojęzycznością⁴¹. Do twór-

³⁷ Ibidem, s. 203.

³⁸ Ibidem, s. 161.

³⁹ *Dictionnaire des écrivains...*, s. 88.

⁴⁰ Zob.: Yolande Villemaire. <http://yolandevillemaire.quebec/Biobibliographie.html> [dostęp 20.03. 2017].

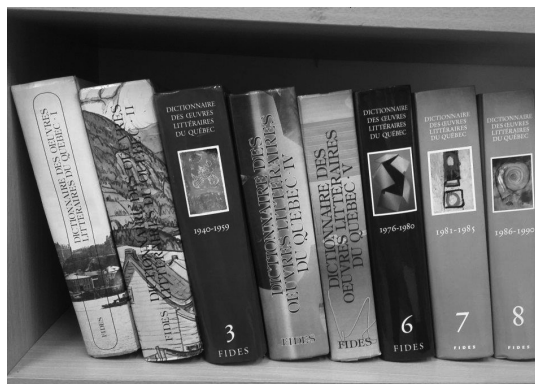
⁴¹ A. WŁOCZEWSKA: Ibidem, s. 177.

ców nurtu „littératures migrantes” można zaliczyć m.in.: Brazylijczyka Sergio Kokisa oraz francuską Żydówkę Régine Robin.

Sergio Kokis (ur. 1944) to powieściopisarz, artysta malarz i psycholog. Urodzony w Rio de Janeiro w Brazylii; w roku 1969 wyemigrował do Kanady. Za swoją pierwszą powieść wydaną w 1994 roku *L'art du maquillage* (Montréal 2005) otrzymał nagrody literackie Prix Québec-Paris, Grand prix du livre de Montréal, Prix Molson du roman oraz Prix littéraire Desjardins du Salon du livre de Québec. W 1997 roku opublikował powieść *Le pavillon des miroirs* (La Tour d'Aigues 1999), która została nagrodzona Grand prix des lectrices de Elle Québec, a w 2006 roku powieść *La gare* (Montréal 2005) nagrodzono prestiżową nagrodą literacką Prix France-Québec. W zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego znajduje się także tłumaczenie na język polski jego powieści *Le maître de jeu* (Montréal 1999)⁴². O jego twórczości Joanna Warmuzińska-Rogóż pisze: „pisarstwo Kokisa przesyczone jest motywami błakania się, wygnania, wykluczenia i podróży. Bliższa jest mu także idea dialogu: między językami i kulturami, ale także między różnymi formami ekspresji słownej i plastycznej”⁴³.

Pisarka i tłumaczka Régine Robin-Maire (ur. 1939) pochodzi z Paryża, z rodziny polskich Żydów, którzy przybyli do Francji jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. Studiowała historię i geografię na Sorbonie. W Université de Dijon uzyskała tytuł doktora nauk społecznych. Następnie w 1977 roku wyjechała do Montrealu, gdzie pracowała jako profesor w Université de Montréal⁴⁴. Jest autorką m.in. powieści *La Québécoise* (Montréal 2005). Joanna Warmuzińska-Rogóż pisze: „W tekstach Robin odnajdziemy wiele faktów z życia samej pisarki oraz z życia jej rodziny”⁴⁵.

Francuskojęzyczny księgozbiór biblioteki nieustannie wzbogaca się o książki współczesnych poetów, dramatopisarzy i powieściopisarzy oraz opracowania i przekłady ich dzieł. W profilu francuskojęzycznych zbiorów

Ilustr. 7. *Dictionnaire des oeuvres littéraires du Québec*. [T. 1–8]. Montréal 1978. Fot. A. Kopińska-Trzop

⁴² S. KOKIS: *Mistrz gry*. Tłum. K. JAROSZ. Katowice 2007.

⁴³ J. WARMUZIŃSKA-ROGOŹ: *Ibidem*, s. 151.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 175.

⁴⁵ *Ibidem*, s. 176.

rów biblioteki znajdują się także książki poruszające zagadnienia wielokulturowości i wielojęzyczności Kanady, tematykę feministyczną, życie artystyczne, politykę oraz historię Quebecu. Godne wyróżnienia są także wydawnictwa słownikowe. Na szczególną uwagę zasługuje *Dictionnaire des oeuvres litteraires du Québec* (Paris 1995) przedstawiający całokształt literatury quebeckiej. Ośmiotomowy słownik stanowi doskonałe kompendium wiedzy dla badacza literaturoznawcy.

Ważną częścią księgozbioru biblioteki są także czasopisma związane z frankofońską Kanadą. Należą do nich: „Contre-Jour” (Cahier littéraires Contre-Jour, Montréal), „Les Écrits” (Academie des Lettres du Québec, Montréal), „Études Françaises” (Les Presse de l’Université de Montréal, Montréal), „Globe” (Université McGill, Montréal), „Québec Studies” (Northeast Council for Québec Studies, Hanover) oraz „Voix et Images” (Les Presses de l’Université du Québec, Montréal). W zbiorach biblioteki odnaleźć można także czasopisma zawierające teksty dotyczące anglo- i francuskojęzycznej Kanady publikowane w obu językach, np.: „Canadian Journal of Communication” (E. Beattie, Toronto) oraz „Central European Journal of Canadian Studies” (Masaryk University, Brno), „Etudes Canadiennes” (Association Française d’Etudes Canadiennes, Talence) i „TransCanadians” (Agencja wydawnicza PARA, Katowice)⁴⁶.

Literatura quebecka i jej opracowania krytyczne dostępne w Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu drukowało wiele wydawnictw kanadyjskich i francuskich. Najwięcej pozycji zostało opublikowanych w wydawnictwach Éditions de L’instant même (Québec), XYZ éditeur (Montréal), Éditions du Boréal (Montréal), Éditions Québec Amérique (Montréal), Éditions Triptyque (Montréal), które 2015 roku zostało częścią Éditions Nota bene (Montréal) oraz Éditions de l’Hexagone (Montréal).

Księgozbiór biblioteki stale uzupełniają edycje autorów frankofońskiej Kanady, którzy są laureatami oraz finalistami literackich nagród kanadyjskich. Francuskojęzyczni autorzy kanadyjscy zdobywają także międzynarodowe nagrody literackie. Jak pisze Joanna Warmuzińska-Rogóż „zgodnie z danymi umieszczonymi na stronie Bibliothèque et Archives nationales du Québec w prowincji istnieje ponad sto nagród literackich, wśród nich takie jak: Prix Athanase-David, honorująca autora za całokształt twórczości, Prix littéraire du Gouverneur général (Nagroda Literacka Gubernatora Generalnego), znajdująca się od 1959 roku pod egidą Conseil des Arts du Canada, oraz Prix Québec-Paris (dawniej zwana Prix France-Canada), przyznawana francuskojęzycznemu pisarzowi, którego książka ukazała się w Kanadzie lub we Francji [...]. Przyznanie

---

⁴⁶ Do 2012 r. włącznie czasopismo ukazywało się w wersji papierowej (ISSN 1899-0355). Od nr 6 (2013) ukazuje się w wersji elektronicznej (ISSN 2392-2990). Zob.: Polskie Towarzystwo Badań Kanadyjskich. <http://www.ptbk.org.pl/> [dostęp 20.03.2017].

nagrody wpływa na pozycję twórcy w kraju, przyczynia się też do jego większej popularności na arenie międzynarodowej”⁴⁷.

Ogółem Biblioteka Wydziału Filologicznego w Sosnowcu gromadzi blisko dwa tysiące woluminów książek francuskojęzycznej literatury kanadyjskiej oraz literatury quebeckiej. Część z nich udostępniana jest także w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Śląskiego (pełny tekst dostępny jedynie w sieci komputerowej UŚ). Księgozbiór, dzięki darom i zakupom, systematycznie powiększa się o książki współczesnych autorów i badaczy.

Drugą co do wielkości francuskojęzyczną kolekcją Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu jest zbiór około tysiąca książek autorów belgijskich tworzących w języku francuskim. Pierwsze zbiory belgijskie pochodzą z darów zinwentaryzowanych w latach 80. Trzon tego księgozbioru stanowi literatura piękna, ale jest tu także sporo opracowań krytycznoliterackich oraz książek poświęconych historii Belgii, jej sztuce i teatrowi.

Początek literatury belgijskiej w języku francuskim i flamandzkim⁴⁸ datuje się już od 1830 roku, tj. od momentu ukonstytuowania się państwa, lecz pierwsze utwory literackie w języku francuskim powstały tutaj już w IX wieku. Z powodu dwoistości językowej Belgii można wyodrębnić cztery kategorie pisarzy belgijskich: Walonowie piszący wyłącznie w języku francuskim (Henri Michaux, George Simenon), Flamandowie piszący wyłącznie w języku flamandzkim (Stijn Streuvels, Felix Timmermans), Flamandowie dwujęzyczni (Philippe Marnix de Sainte-Aldegonde) oraz Flamandowie piszący wyłącznie w języku francuskim (Maurice Maeterlinck, Franz Hellens). Po uzyskaniu niepodległości podejmowano głównie tematy historyczne i narodowe, a także rozwijała się publicystyka.

Jednym z najwybitniejszych pisarzy belgijskich francuskojęzycznych XIX wieku był Charles de Coster (1827–1879), syn Walonki i Flamanda. Choć urodził się w Monachium, całe życie mieszkał w Brukseli. Znał doskonale języki flamandzki i francuski. Najbardziej znany jest z nowel o tematyce historycznej, ludowej i fantastycznej⁴⁹ pt. *Légendes flamandes* (Bruxelles 1990), które wzorował na opowiadaniach ludowych z XV i XVI stulecia. Jego najważniejszym dziełem jest *La Légende d'Ulenspiegel* (Paris 1969). W latach 50. XIX wieku, wraz z malarzem Félicienem Ropsem, założył tygodnik „Uylenspiegel”, który „odgrywa ważną rolę w formowaniu się świadomości narodowej. Dzieje się tak między innymi ze względu na dążenie do uniezależnienia się od

---

⁴⁷ J. WARMUZIŃSKA-ROGÓZ: *Ibidem*, s. 23.

⁴⁸ Obydwa języki mają w Belgii równe prawa.

⁴⁹ J. FALICKI: *Historia francuskojęzycznej literatury Belgów*. Wrocław 1990, s. 125.

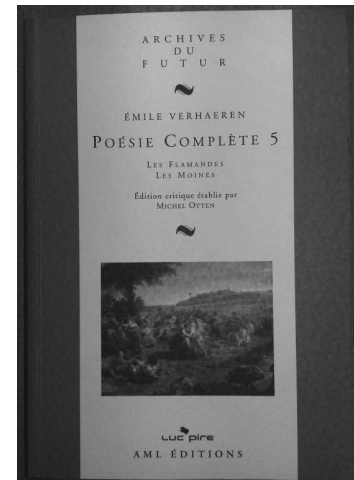

wpływów francuskich, dominujących w ówczesnej literaturze Belgii, oraz zerwanie z romantyczną konwencją, krórá ją charakteryzuje⁵⁰.

W drugiej połowie XIX wieku rozwinął się nurt literacki zwany naturalizmem. Pisarze starali się maksymalnie wiernie odzwierciedlać naturę i społeczeństwo. Twórców belgijskich „fascynował [...] człowiek w kontakcie z przyrodą, gra jego instynktów i konflikty tam, gdzie nowoczesna cywilizacja zakłóca odwieczne układy między człowiekiem a jego naturalnym środowiskiem. Tę postawę [...] nazywamy naturyzmem⁵¹.

Głównym przedstawicielem naturyzmu belgijskiego jest Camille Lemonnier (1844–1913). Bardzo dobrze znał kulturę oraz języki Flamandów i Walonów. Interesował się sztukami plastycznymi. Był krytykiem sztuki. W Bibliotece Wydziału Filologicznego jest dostępny zbiór jego esejów z lat 1830–1905 *L'école belge de peinture* (Bruxelles 1991). Duży wpływ na pisarza wywarło pobojowisko bitwy pod Sedanem (1870). Stworzył wtedy jego bardzo realistyczny obraz *Sedan ou Les Charniers* (Bruxelles 2002). W 1880 roku w paryskim piśmie „Europe” ukazała się w odcinkach znakomita, bardzo naturalistyczna powieść Lemonniera *Un mâle* (Bruxelles 2005). Utwór ten zgorszył akademickie koła krytyki, lecz cyganeria młodobelgijska obwołała autora w 1883 roku „marszałkiem literatury belgijskiej⁵². Powieść nazwano „pierwszą zbiorową manifestacją ludzi literatury przeciwko zarządzaniu życiem literackim z za urzędniczych biur⁵³.

Émile Verhaeren (1855–1916) to poeta belgijski pochodzący z rodziny flamandzkiej, który język francuski poznał dopiero w szkole. Już w czasie studiów prawniczych zaczął pisać wiersze. Najpierw był zwolennikiem estetyki parnasistowskiej (poezja powinna być obiektywna, bardzo ważna jest forma tekstu poetyckiego), a po przebytych ciężkich chorobach i załamaniu psychicznym zaczął skłaniać się bardziej ku symbolizmowi. W 1883 roku zadebiutował tomikiem poezji *Les Flamandes* nawiązujący m.in. do malarstwa Rubensa i Jordaensa. Podobnie

Ilustr. 8. Okładka książki Émile Verhaeren, *Poésie complète*. [T. 5]. Bruxelles 2008. Fot. A. Kopińska-Trzop

⁵⁰ R. BIZEK-TATARA, M. QUAGHEBEUR, J. TEKLIK, J. ZBIERSKA-MOŚCICKA: *Belgiem być. Fikcja i tożsamość we francuskojęzycznej literaturze Belgii (od końca XIX do początku XXI wieku)*. Kraków 2017, s. 25.

⁵¹ J. FALICKI: *Ibidem*, s. 156.

⁵² *Ibidem*, s. 159.

⁵³ R. BIZEK-TATARA [et al.]: *Ibidem*, s. 133–134.

jak Elskamp czy Lemmonier, Verhaeren widzi „w sztuce szansę dla języka literatury”⁵⁴. W swoich utworach poruszał także problemy społeczne, był publicystą a w czasie pierwszej wojny światowej pracował jako reporter wojenny⁵⁵. W Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu znajdują się jego *Poésie complète*, t. 1–2, 4–6 (Bruxelles 1994–2008).

Adwokat Maurice Maeterlinck (1862–1949) jest jednym z najbardziej znanych pisarzy-symbolistów belgijskich francuskojęzycznych. Jest uważany za twórcę dramatu symbolicznego. Znaczną część jego twórczości stanowią eseje. W 1911 roku otrzymał literacką Nagrodę Nobla. Pochodził z bogatej rodziny mieszczańskiej, w której nie interesowano się literaturą. Ponieważ bardzo podziwiał kulturę niemiecką, wybuch pierwszej wojny światowej był dla niego wielkim wstrząsem. W latach międzywojennych przez pewien czas sympatyzował z faszyzmem. W uznaniu za jego zasługi król belgijski nadał mu tytuł hrabiowski⁵⁶. Jego dramaty były inspiracją dla wielu kompozytorów, z których najbardziej znany jest Claude Debussy. Dramat *Pelléas et Mélisande* (Bruxelles 2005) stał się podstawą libretta opery Claude’a Debussy’ego pod tym samym tytułem. W bibliotece są także m.in.: *Alladine et Palomides; Intérieur; et La mort de Tintagiles* (Bruxelles 2010), *L'intruse; Les aveugles; Les sept princesses* (Bruxelles 2009), *La princesse Melanie* (Bruxelles 1998) oraz *Carnets de travail* (Bruxelles 2002).

Marie Gevers (1883–1975) to pisarka belgijska pochodzenia flamandzkiego, której prawie wszystkie utwory są związane z rodzinnym, wiejskim pejzażem okolic Antwerpii. Znaczną część swojej twórczości poświęciła dzieciom i młodzieży. Była pierwszą kobietą, którą wybrano w 1938 roku do Académie royale de langue et de littérature françaises⁵⁷ w Belgii. W 1961 roku otrzymała nagrodę Grand Prix quinquennal de littérature française, uważaną za najwyższe belgijskie wyróżnienie literackie. Jej pierwsza powieść psychologiczno-obyczajowa *La comtesse des digues* (Bruxelles 2004), poświęcona jest emancypacji kobiet. W czasie drugiej wojny światowej mieszkała w Prowansji. Napisała tam dwie powieści: *Paix sur le champs* (Loverval 2006) i *La grande marée* (Bruxelles 1996)⁵⁸.

Georges Simenon (1903–1989) stworzył znany na całym świecie, cykl powieściowy o komisarzu Maigrecie (75 tomów). Georges Simenon oprócz powieści kryminalnych pisał także powieści o tematyce obyczajowo-psychologicznej. Bardzo regularnie, co miesiąc, oddawał do druku jeden

---

⁵⁴ Ibidem, s. 165.

⁵⁵ J. FALICKI: Ibidem, s. 179–184.

⁵⁶ Ibidem, s. 190–194.

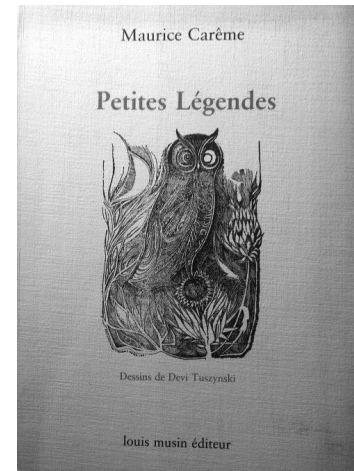
⁵⁷ Zob.: Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique. <http://www.arllfb.be/> [dostęp 02.02.2017].

⁵⁸ J. FALICKI: Ibidem, s. 232–233.

utwór. Prowadził archiwum swoich prac, gromadził wykazy nazwisk, sytuacji i zdarzeń, a także zbierał dokumentację krytyczną dotyczącą swoich powieści. W 1952 roku Simenon został przyjęty do Królewskiej Akademii Literatury i Języka Belgii. W wieku siedemdziesięciu lat przestał pisać, a swoje archiwum przekazał uniwersytetowi w Liège⁵⁹. Jak zauważa Renata Bizek-Tatara „Simenon wymyka się kategoryzacji, nie chce być zaszufladkowany ani do literatury popularnej, ani detektywistycznej, pozostając wielkim samotnikiem na mapie literatury XX wieku”⁶⁰. Jego utwory były wielokrotnie ekranizowane oraz przetłumaczone na dziewięćdziesiąt języków. Biblioteka Wydziału Filologicznego w Sosnowcu gromadzi wiele jego dzieł, m.in. znajduje się tu dziesięć tomów *Oeuvre romanesque* (Paris 1988–).

Bardzo znanym poetą i prozaikiem belgijskim jest Maurice Carême (1899–1978). Dużą część swojej twórczości kierował do dzieci. W 1937 roku za *Mère, suivi de La voix du silence* (Paris 1977) otrzymał nagrodę literacką *Prix triennal de poésie*. W twórczości prozatorskiej Carême’a odnaleźć można elementy fantastyki i parodii. Od 1989 roku przyznaje się poetom francuskojęzycznej Belgii nagrodę jego imienia *Prix Maurice Carême de Poésie*⁶¹. Książki Carême’a były ilustrowane przez znanych artystów, takich jak Félix De Boeck, Marcel Delmotte i pochodzący z Płocka, malarz i ilustrator Dawid Tuszyński. W zasobach biblioteki znajduje się duży wybór poezji tego autora: *Almanach du ciel* (Paris 1973), *Brabant* (Paris 1976), *Petites légendes* (Bruxelles 1979), *Les plus beaux poèmes* (Paris 1985), *Poèmes pour petits enfants* (Paris 1981) i wiele innych.

Pisarz Pierre Mertens (ur. 1939) to doktor prawa i krytyk literacki. Jest znany jako jeden z twórców neologizmu “belgij-skość” – terminu próbującego zdefiniować tożsamość narodową i kulturową Belgów⁶². Autorzy nurtu zarzucają klasie rządzącej „pograżenie kraju w stagnacji intelektualnej”⁶³ oraz postulują „wyjście z narodowego kokonu i otwarcie na heterogeniczność, na różnorodność stylów i gatunków, wpływów i inspira-

Ilustr. 9. Okładka książki Maurice’a Carême’a, *Petites légendes*. Bruxelles 1979. Fot. A. Kopińska-Trzop

⁵⁹ Ibidem, s. 274.

⁶⁰ R. BIZEK-TATARA [et al.]: Ibidem, s. 97.

⁶¹ Zob.: Maurice Carême. <http://www.mauricecareme.be/biographie.php> [dostęp 02.02.2017].

⁶² A. WŁOCZEWSKA: Ibidem, s. 61–62.

⁶³ R. BIZEK-TATARA [et al.]: Ibidem, s. 101.

cji”⁶⁴. Udaje się to na początku lat dziewięćdziesiątych. Mertens jest autorem m.in.: *Terre d’asile* (Bruxelles 1989), *Une paix royale* (Loverval 2006) oraz *La fête des anciens* (Bruxelles 1983).

Belgijska pisarka Amélie Nothomb (ur. 1966) (właśc. Fabienne Claire Nothomb) wiele lat spędziła poza granicami kraju. Jej ojciec był długoletnim ambasadorem Belgii. Autorka z rodzicami mieszkała m.in.: w Japonii, Chinach, USA, Laosie i Bangladeszu. W bibliotece znajdują się jej dwie powieści – *Cosmétique de l’ennemi* (Paris 2001) i *Journal d’Hirondelle* (Paris 2008). Jest laureatką wielu nagród literackich: Prix René Fallet, Prix Alain-Fournier, Prix Littéraire de la Vocation oraz Prix Jacques Chardonne (1993), Grand Prix du roman de l’Académie française (1999), Prix de Flore (2007) oraz Grand Prix Jean Giono (2008). Jej powieści były adaptowane na potrzeby teatru i kina.

W księgozbiornie Biblioteki Wydziału Filologicznego w Sosnowcu można też znaleźć informacje o komiksie belgijskim. Komiks jako gatunek wywodzi się ze Stanów Zjednoczonych. Za pierwsze komiksy uznaje się serię „Yellow Kid Hogan’s Alley”. Pierwotnie służył jako „streszczenie” książek, dopiero w okresie międzywojennym zaczął się usamodzielniać. Rozwinęło się wiele odmian tego gatunku: od baśniowej, poprzez przygodową, detektywistyczną, fantastyczną, science-fiction i szereg innych, aż do pornograficznej. Na początku komiksy belgijskie były opowieściami w odcinkach wydawanymi jako dodatek do dzienników⁶⁵.

Najbardziej znanym twórcą komiksu belgijskiego jest Georges Prosper Remi znany jako Hergé (1907–1983). To twórca serii komiksów o Tintinie, która została sprzedana w ponad dwustu milionach egzemplarzy i przetłumaczona na ponad czterdzieści języków. Tintin, podobnie jak Dyl Sowizdrzał, należy do panoramy literackiej Belgii.

W latach pięćdziesiątych w Belgii pojawiły się znane na całym świecie Smerfy. Ich twórcą jest Peyo (właśc. Pierre Culliford, 1928–1992). W bibliotece można znaleźć informacje o tych a także o wielu innych twórcach komiksu w *Histoire de la bande dessinée en France et en Belgique* (Grenoble 1980) oraz w książce Pierre-Yvesa Bourdila *Hergé: Tintin au Tibet* (Bruxelles 1985).

W omawianym księgozbiornie godne wyróżnienia są książki, otrzymane dzięki współpracy z Wallonie-Bruxelles International (WBI) – agencji odpowiedzialnej za stosunki zagraniczne Rządów Wspólnoty Francuskiej Belgii i Regionu Walonii⁶⁶. Kolekcja składa się z blisko pięćset książek i obejmuje poezję, utwory dramatyczne oraz opowiadania i powieści współczesnych francuskojęzycznych autorów belgijskich. Większość książek wydało w seriach „Espace Nord” oraz „Archives du Futur” belgijskie wydawnictwo Edition Labor.

---

⁶⁴ Ibidem, s. 109.

⁶⁵ J. FALICKI: Ibidem, s. 332.

⁶⁶ Zob.: Wallonie-Bruxelles International. <http://www.wbi.be/> [dostęp: 31.01.2017].

Wśród darczyńców biblioteki należy wymienić także pracowników i lektorów Instytutu Języków Romańskich i Translatoryki oraz Ambasadę Królestwa Belgii w Warszawie. Na uwagę zasługują dary dr Buaty Bundu Maleli, pochodzącego z Konga literaturoznawcy, pisarza i krytyka. W latach 2008–2013 dr Malela był lektorem w Instytucie Języków Romańskich i Translatoryki Uniwersytetu Śląskiego. Wśród licznych darów, które przekazał bibliotece znajduje się duży zbiór książek współczesnych pisarzy belgijskich.

Kolejnym krajem, w którym rozwija się literatura w języku francuskim jest Szwajcaria⁶⁷. Pierwsze zabytki literatury francuskojęzycznej z tego obszaru pochodzą już ze średniowiecza. W XVI wieku protestanccy pisarze wyraźnie odcięli się od katolickiej Francji. W XVII stuleciu cesarz niemiecki oficjalnie uznał niepodległość Szwajcarii. W okresie wojen napoleońskich Francuzi zajęli kraj tworząc Republikę Helwecką. W 1815 roku na Kongresie Wiedeńskim potwierdzono neutralność Szwajcarii, ale dopiero w XIX wieku zaczęto promować literaturę szwajcarską w języku francuskim jako całkowicie odrębną od literatury francuskiej⁶⁸.

W Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu można znaleźć szwajcarskie książki francuskojęzyczne. Niestety, nie jest to zbiór zbyt duży. W związku z tym, że literatura szwajcarska zaczęła być traktowana całkowicie samodzielnie dopiero od XIX wieku, twórczość francuskojęzycznych literatów pochodzących z terenu Szwajcarii z okresu wcześniejszego uznaje się za francuską. Zaliczają się do nich m.in.: Jean-Jacques Rousseau, Germaine de Staël-Holstein oraz Benjamin Constant⁶⁹.

Jednym z najbardziej znanych literatów szwajcarskich francuskojęzycznych jest Henri-Frédéric Amiel (1821–1881), genewski pisarz i filozof. Wcześniej stracił rodziców. Jego rodzeństwem i nim samym zajęło się wujostwo. Studiował w Szwajcarii i Niemczech. Podróżował także po Francji i Włoszech. Po powrocie do kraju pracował jako profesor filozofii i estetyki na Uniwersytecie w Genewie. Pisał wiersze i poematy, eseje filozoficzne oraz opracowania krytyczne li-

Ilustr. 10. Książki otrzymane dzięki współpracy z Wallonie-Bruxelles International (WBI). Fot. A. Kopińska-Trzop

⁶⁷ Literatura w Szwajcarii powstaje w czterech językach: niemieckim, francuskim, włoskim i romansz.

⁶⁸ A. WŁOCZEWSKA: *Ibidem*, s. 203–204.

⁶⁹ *Ibidem*, s. 204.

teratury. Najbardziej znany jest *Du journal intime* (Bruxelles 1987). Zapiski dziennika świadczą o jego wysokiej inteligencji i dużych ambicjach intelektualnych⁷⁰.

Gonzague de Reynold (1880–1970) to szwajcarski pisarz pochodzący z arystokratycznej rodziny fryburdzkiej. Studiował w Instytucie Katolickim na Sorbonie w Paryżu. Następnie pracował jako profesor literatury francuskiej na uniwersytecie w Bernie i Fryburgu. Był zagorzałym zwolennikiem wartości katolickich, konserwatywnych i nacjonalistycznych. Sprzeciwiał się szwajcarskiemu radykalizmowi. Jego poglądy miały odbicie w pracach historycznych. W Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu znajduje się *Experience de la Suisse* (Belfaux 1970)⁷¹.

Charles Ferdinand Ramuz (1878–1947) jest to pisarz, na którego twórczość składają się wiersze, opowiadania, eseje oraz powieści. W Lozannie uczęszczał do szkół i ukończył studia. W 1902 roku wyjechał do Francji. Pozostał tam do wybuchu I wojny światowej. Debiutował w 1903 roku tomikiem wierszy *Le Petit Village*. W powieściach i opowiadaniach podejmował tematy wojny, biedy, strachu i samotności⁷². W Bibliotece Wydziału Filologicznego znajdują się jego dwie powieści, przetłumaczone na język polski: *Piękność wśród ludzi*⁷³ (Warszawa 1960) oraz *Wielka trwoga w górach*⁷⁴ (Warszawa 1970).

Rodolphe Töpffer (1799–1846) uważany jest za jednego z pionierów komiksu. Jego styl rysowania cechował się prostotą. Rysował czarnym piórem, a tekst umieszczał pod rysunkami. W *Essais d'Autographie* i *Essais de Physiognomonie* objaśniał techniki graficzne swojego warsztatu pracy. Töpffer pracował także jako nauczyciel w swoim rodzinnym mieście. Był także malarzem, jednak wada wzroku zmusiła go do porzucenia tego zajęcia. Uwielbiał podróże i piesze wędrówki, na które często wybierał się ze swoimi uczniami. Wspomnienia z wycieczek przedstawiał w postaci ilustrowanej. Publikował także powieści, sztuki i eseje. Był członkiem parlamentu kantonu genewskiego. W zbiorach biblioteki znajduje się *Correspondance complète* (Genève 2007). Książka zawiera listy pisane przez autora w latach 1932–1938, m.in. do swojego przyjaciela Davida Muniera⁷⁵.

Guy de Pourtalès (1881–1941) urodził się w Berlinie. Dzieciństwo spędził w Genewie. Studia ukończył w Niemczech. Na jego twórczość składają się m.in. powieści, eseje, dzienniki i opowiadania z podróży. Za swoją powieść *La Pêche miraculeuse* (Paris 1980) otrzymał w 1937 roku Grand prix du roman de l'Académie française. W Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu jest także jego powieść *Chopin ou Le poète* (Paris 1963).

---

⁷⁰ *Littérature francophone*. Paris 1992, s. 114.

⁷¹ R. LAFFONT, V. BOMPIANI: *Ibidem*, s. 2696.

⁷² *Ibidem*, s. 2657.

⁷³ C.-F. RAMUZ: *Piękność wśród ludzi*. Tłum. S. FLUKOWSKI. Warszawa 1960.

⁷⁴ C.-F. RAMUZ: *Wielka trwoga w górach*. Tłum. W. BIEŃKOWSKA. Warszawa 1970.

⁷⁵ R. LAFFONT, V. BOMPIANI: *Ibidem*, s. 3207.

Albert Cohen (1895–1981) to pisarz szwajcarski tworzący w języku francuskim. Pochodził z rodziny żydowskiej. Urodził się na greckiej wyspie Korfu. Uczęszczał do liceum w Marsylii, gdzie poznał swojego późniejszego przyjaciela, pisarza francuskiego Marcela Pagnol'a. Studia ukończył w Genewie. Pisał wiersze, powieści, dzienniki oraz utwory dramatyczne. Jego dzieła zawierają wiele wątków autobiograficznych. W zbiorach biblioteki w Sosnowcu znajdują się powieści *Belle du Seigneur* (Paris 2001), *Le livre de ma mère* (Paris 1985), *Mangeclous* (Paris 1983) oraz dzienniki *Carnets* (Paris 1979). Za swoją powieść, napisaną w 1968 roku, wielokrotnie wznawianą oraz przetłumaczoną na wiele języków *Belle du Seigneur* otrzymał Grand prix du roman de l'Académie française⁷⁶.

Podsumowanie

Zbiory francuskiego obszaru językowego Kanady, Belgii oraz Szwajcarii w Bibliotece Wydziału Filologicznego w Sosnowcu są bardzo istotną pod względem ilościowym i jakościowym jego częścią. Włączenie tej literatury do profilu gromadzenia zbiorów wynika z zainteresowań naukowych śląskich romanistów. Książki frankofońskie napływały do biblioteki już w okresie PRL-u, kiedy pozyskiwano zbiory głównie dzięki darom, gdyż możliwości ich zakupu były bardzo utrudnione. Obecnie, niczym nie krępowane kontakty środowisk naukowych przekładają się na ilość i jakość gromadzonych książek oraz ich szerokie wykorzystanie przez studentów i pracowników.

O wyjątkowości zbioru świadczyć może fakt, że niektóre tytuły są jedynymi egzemplarzami w Polsce. Kolekcja jest swoistym zwierciadłem, w którym z perspektywy dziesięcioleci, odbija się życie naukowe śląskich romanistów. Stąd obecne w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego pamiątkowe wpisy dedykacyjne i pieczęcie własnościowe. Wraz z upływem czasu stają się one historycznymi znakami pamięci o związanych z Uniwersytetem Śląskim romanistach.

Artykuł stanowi próbę pokazania jak bardzo różnorodna jest literatura frankofońska i jednocześnie jak różna i wielowymiarowa może być rola biblioteki naukowej. Zadaniem biblioteki specjalistycznej, jaką jest Biblioteka Wydziału Filologicznego w Sosnowcu i jaką była przez lata Biblioteka Instytutu Filologii Romańskiej, jest ścisła współpraca ze środowiskiem naukowym Wydziału Filologicznego oraz zabezpieczenie bazy dydaktycznej dla pracowników i studentów. W artykule skupiono się jedynie na wybranych autorach i ich ważniejszych dziełach. Niniejsza praca przybliży czytelnikowi specyfikę każdej z literatur oraz jej długą drogę formowania naznaczoną „walką” o własną tożsamość. Na kształt literatury opisywanych regionów zawsze miała wpływ historia, sytuacja polityczna oraz społeczna. Dlatego też, w tak wielu dziełach odnaleźć można wątki odnoszące się do przemian historycznych i politycznych oraz codziennego życia i problemów mieszkańców omawianych państw.

---

⁷⁶ Ibidem, s. 705.

Bibliografia

- Antologia poezji Quebecu = Anthologie de la poésie québécoise*. Wyb. E. KUSHNER. Wrocław 1985.
- BIZEK-TATARA R., QUAGHEBEUR M., TEKLIK J., ZBIERSKA-MOŚCICKA J.: *Belgiem być. Fikcja i tożsamość we francuskojęzycznej literaturze Belgii (od końca XIX do początku XXI wieku)*. Kraków 2017.
- BUJNOWSKA E.: *Kanadyjski tygiel językowy, czyli o współczesnej wielokulturowej literaturze Québeckiej słów kilka*. W: *Kanada z bliska*. Pod red. A. RZEPY, A. ŻUCHELKOWSKIEJ. Toruń 2017, s. 108–125.
- FALICKI J.: *Historia francuskojęzycznej literatury Belgów*. Wrocław 1990.
- Słownik współczesnego języka polskiego*. Red. B. DUNAJ. Warszawa 1999.
- WARMUZIŃSKA-ROGÓŻ J.: *Szkice o przekładzie literackim. Literatura rodem z Quebecu w Polsce*. Katowice 2016.
- WŁOCZEWSKA A.: *Mały leksykon pojęć i terminów frankofońskich*. Białystok 2012.

Streszczenie

Treść artykułu koncentruje się na francuskojęzycznej literaturze Kanady, Belgii oraz Szwajcarii znajdującej się w zbiorach Biblioteki Wydziału Filologicznego. Na początku wyjaśniono terminy francuskojęzyczności i frankofonii. W ujęciu historycznym przedstawiono kształtowanie się instytucji Frankofonii. Następnie omówiono początki kształtowania się poszczególnych literatur aż do czasów nam współczesnych. Przedstawiono sylwetki wybranych autorów oraz scharakteryzowano ich twórczość i wkład w upowszechnianie idei frankofonii. Zwrócono także uwagę na szczególne miejsce tej literatury w zbiorach biblioteki.

Słowa kluczowe:

Instytucje Frankofonii, literatura frankofońska, pisarze francuskojęzyczni, literatura kanadyjska w języku francuskim, literatura belgijska w języku francuskim, literatura szwajcarska w języku francuskim

Summary

Literature of the French-speaking part of Canada, Belgium and Switzerland in the library collections of the Philological Department in Sosnowiec

The article is focused on the French literature of Canada, Belgium and Switzerland, which is part of the library collections of the Philology Department. At the beginning, the terms of French-speaking and Francophonie are explained. The formation of Francophonie is described in historical perspective. Then I am discussing the origins of particular literatures up to the present day. The profiles of selected authors are presented with characterization of their work, as well as their contribution to the dissemination of the idea of Francophonie. The special place of this literature in the library collections was also highlighted.

Keywords:

Francophonie institutions, Francophonie literature, French-language writers, French-language Canadian literature, French-language Belgian literature, French-language Swiss literature